

Oorschelpen

Ander werk van Jan Kuijper

Denkbeelden (1991)

Antimetrieën (verspreide opstellen, 2024)

Jan Kuijper

Oorschelpen

Verzamelde sonnetten

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV
2024

Copyright © 2024 Jan Kuijper

Voor overname kunt u zich wenden tot Em. Querido's Uitgeverij BV,
Weteringschans 259, 1017 XJ Amsterdam.

Omslag J. Tapperwijn

Foto auteur Anna Tilroe

ISBN 978 90 253 1849 9 / NUR 306

www.querido.nl

INHOUD

SONNETTEN (1973)

In de beperking	19
Vampier	20
Van Heutsz-monument	21
Over de rand	22
Op blote knieën	23
Hyoscyamus niger	24
Notre-Dame de Paris	25
Ramp	26
Forficula auricularia	27
Met de vinger erbij	28
Ontmoetingen in het Vondelpark	29
Nanosomia	30
Tuin onbetreden	31
Goudkoorts	32
In paradisum	33
Tussen ijs en levertraan	34
Van onder water	35
Voor 5 december	36
Heerlijk schoollokaal!	37
Talpa caeca	38
Herfsttafel	39
Dichter in de bloemen	41
Pathé-Baby	42

OOGLEDEN (1979)

Taxistandplaats	45
Jan Sluijters: Victor in kinderstoel	46
Het Kalfje	47
Cantharellus cibarius	48
Anthriscus silvestris	49
Verweesde	50
Held	51
Drenkeling	52
Biezen mandje	53
Wilde dieren	54
Een nieuwe wereld	55
Sterrenkaart	56
Statica	57
Stotteraar	58
Aarzelaar	59
Kleine wereld	60
Botaurus stellaris	61
Strekdam	62
Jan Sluijters: drie achteruitzichten	63
Jan Sluijters: Portret-verbeelding	64
Jacob Kuijper: Meeuwen	65
Annemarie Fischer: Portret van Robbert	66

BIJBELPLAATSEN (1983)

Jezus Sirach 43:21	69
Genesis 25:30	70
Richteren 15:5	71

2 Koningen 4:6	72
Job 6:12	73
Job 18:9	74
Job 30:28	75
Job 37:17	76
Psalm 77:18	77
Spreuken 1:17	78
Prediker 1:8	79
Hooglied 7:4	80
Jesaja 24:16	81
Jeremia 12:9	82
Jeremia 51:4	83
Klaagliederen 2:2	84
Ezechiël 3:5	85
Mattheüs 12:30	86
Mattheüs 26:9	87
Johannes 6:52	88
Johannes 9:4	89
Johannes 12:44	90
1 Corinthiërs 10:12	91
1 Corinthiërs 15:52	92
Galatiërs 6:11	93
Hebreeërs 12:24	94
Openbaring 3:16	95

TOMBEN (1989)

De tombe van Hendrik van Veldeke en Jan van Brabant	99
De tombe van Willem	100
De tombe van Hadewijch	101

De tombe van Jan Roulans	102
De tombe van Jan van der Noot	103
De tombe van H.L. Spiegel	104
De tombe van Justus de Harduwijn	105
De tombe van P.C. Hooft	106
De tombe van Jacobus Revius	107
De tombe van Joost van den Vondel	108
De tombe van Jan Luiken	109
De tombe van Constantijn Huygens	110
De tombe van J.J.A. Goeverneur en J. van Vloten	113
De tombe van Multatuli	114
De tombe van Herman Gorter	116
De tombe van J.H. Leopold	117
De tombe van Guido Gezelle	118
De tombe van Marie Boddaert	119
De tombe van P.C. Boutens	120
De tombe van Jac. van Looy	121
De tombe van M. Nijhoff	122
De tombe van Johan Andreas dèr Mouw (Adwaita)	123
De tombe van Paul van Ostaijen	124
De tombe van J.C. Bloem	125
De tombe van S. Vestdijk	126
De tombe van J.C. Noordstar	127
De tombe van F. Schmidt-Degener	128
De tombe van Leo Frijda	129
De tombe van Paul Rodenko	130
De tombe van Gerrit Achterberg	131
De tombe van Jos de Haes	132
De tombe van Jan Hanlo	133
De tombe van Wilfred Smit	134
De tombe van Pierre Kemp	135

BARBARISMEN (1994)

De tombe van Homeros	139
De tombe van Pindaros	140
De tombe van Aischylos	141
De tombe van Sofokles	142
De tombe van Lykofron	143
De tombe van P. Terentius Afer	144
De tombe van T. Lucretius Carus	145
De tombe van Li Tj'ing-Tsjau	146
De tombe van Walther von der Vogelweide	147
De tombe van Guido Cavalcanti	148
De tombe van Dante Alighieri	149
De tombe van Francesco Petrarca	150
De tombe van Louise Labé	151
De tombe van Michelangelo Buonarroti	152
De tombe van Janus Secundus	153
De tombe van Maurice Scève	154
De tombe van Gaspara Stampa	155
De tombe van Juan de la †	156
De tombe van Luis de Góngora	157
De tombe van John Donne	158
De tombe van William Shakespeare	159
De tombe van Francisco de Quevedo	160
De tombe van Henry Vaughan	161
De tombe van Johannes Angelus Silesius	162
De tombe van Gysbert Japix	163
De tombe van John Milton	164
De tombe van Alexander Pope	165
De tombe van Goethe	166
De tombe van André Chénier	167

De tombe van W. Blake	168
De tombe van Friedrich Hölderlin	169
De tombe van Ugo Foscolo	170
De tombe van William Wordsworth	171
De tombe van John Keats	172
De tombe van Percy Bysshe Shelley	173
De tombe van Giacomo Leopardi	174
De tombe van Friedrich Rückert	175
De tombe van Herman Melville	176
De tombe van Arthur Rimbaud	177
De tombe van Stéphane Mallarmé	178
De tombe van Gerard Manley Hopkins	179
De tombe van Emily Dickinson	180
De tombe van Hugo von Hofmannsthal	181
De tombe van Stefan George	182
De tombe van Georg Heym	183
De tombe van Rainer Maria Rilke	184
De tombe van K.P. Kavafis	185
De tombe van T.S. Eliot	186
De tombe van Hart Crane	187
De tombe van Wallace Stevens	188
De tombe van Gottfried Benn	192
De tombe van Eugenio Montale	193
De tombe van René Char	194
De tombe van Unica Zürn	195
De tombe van Jorge Luis Borges	196
De tombe van Sylvia Plath	197
De tombe van Paul Celan	198
De tombe van Norbert C. Kaser	200
De tombe van W.S. Graham	201

TOE-EIGENINGEN (2001)

I

- De tombe van Hendrik de Vries 207
De tombe van Lucebert 208
De tombe van Hans Faverey 209

II

- Albumblad voor Elisabeth Eybers 213
Albumblad voor Gennadi Ajgi 214
Albumblad voor F. Harmsen van Beek 215
Albumblad voor Leo Vroman 216
Albumblad voor Rein Bloem 217
Albumblad voor Tomas Tranströmer 218
Albumblad voor K. Schippers 219
Albumblad voor Kees Ouwens 220
Albumblad voor Sarah Kirsch 221
Albumblad voor Willem van Toorn 222
Albumblad voor Lars Lundkvist 223
Albumblad voor Hans R. Vlek 224
Albumblad voor Gerrit Kouwenaar 225
Albumblad voor Toon Tellegen 226
Albumblad voor Felix Philipp Ingold 227
Albumblad voor Lucas Hüsgen 228
Albumblad voor Elke Erb 229
Albumblad voor Dominique Fourcade 230
Albumblad voor Gertrude Starink 231
Albumblad voor B. Zwaal 232
Albumblad voor T. van Deel 233

Albumblad voor Tonnus Oosterhoff	234
Albumblad voor Christine D'haen	235
Albumblad voor Jacques Hamelink	236
Albumblad voor Charlotte Mutsaers	237
Albumblad voor Maria van Daalen	238
Albumblad voor John Ashbery	239
Albumblad voor Silvia Bre	240

ONDODEN (2013)

I

De tombe van Jan van Ruusbroec	245
De tombe van Desiderius Erasmus Roterodamus	246
De tombe van Thiroplusius Laoskardi	247
De tombe van Veniam pro laude	248
De tombe van Pascal	249
De tombe van Benedictus de Spinoza Amstelodamensis	250
De tombe van Vauvenargues	251
De tombe van Laurence Sterne	252
De tombe van Karl Philipp Moritz	253
De tombe van E. Bekker, Wed. Ds. Wolff, en A. Deken	254

II

De tombe van Jean Paul	257
------------------------	-----

De tombe van J. Haafner	289
De tombe van Jane Austen	290
De tombe van Georg Büchner	291
De tombe van Emily Brontë	292
De tombe van Lautréamont	293
De tombe van Wilhelm Raabe	294
De tombe van Vincent	295
De tombe van Louis Couperus	296
De tombe van J. van Oudshoorn	297
De tombe van Virginia Woolf	298
De tombe van Katherine Mansfield	299
De tombe van Alain	300
De tombe van Mr. Abel J. Herzberg	301
De tombe van Maria Dermoût	302
De tombe van Herman Teirlinck	303
De tombe van Carlo Emilio Gadda	304
De tombe van Rose Gronon	305
De tombe van Willem Brakman	306
De tombe van Kees Fens	307

AANMATIGINGEN (2016)

I

Albumblad voor Leonard Nolens	313
Albumblad voor A.F.Th. van der Heijden	314

Albumblad voor H.H. ter Balkt	317
Albumblad voor Paul Claes	318
Albumblad voor Bart Meuleman	319
Albumblad voor André Verbart	320
De tombe van Erik Menkveld	321
Albumblad voor Tomas Lieske	322
Albumblad voor Eva Gerlach	323
Albumblad voor Astrid Lampe	324
Albumblad voor Anne Vegter	325
Albumblad voor Kees 't Hart	326
Albumblad voor H.C. ten Berge	327
Albumblad voor Miek Zwamborn	328
Albumblad voor Margreet Schouwenaar	329
Albumblad voor Peter Ghysaert	330
Albumblad voor Nachoem M. Wijnberg	331
Albumblad voor Rozalie Hirs	332
Albumblad voor Delphine Lecompte	333
Albumblad voor Alfred Schaffer	334
Albumblad voor Hélène Gelès	335
Albumblad voor Kreek Daey Ouwens	336
Albumblad voor Sasja Janssen	337
Albumblad voor Antoine de Kom	338
Albumblad voor Anneke Brassinga	339
Albumblad voor Jacob Groot	340

PARAFRASEN (2024)

Parafrase van John Keats	343
Parafrase van Percy Bysshe Shelley	344
Parafrase van Stéphane Mallarmé	345
Parafrase van Johan Andreas dèr Mouw	347
Parafrase van Paul Valéry	351

SONNETTEN

't mag nu niet lijken,
alsof 'k voor 't vroeger moois ondankbaar ben.

Adwaita

IN DE BEPERKING

Er was 's nachts iets in mijn luier beland.
't Moest nu nog heel vroeg in de morgen zijn.
'k Kon niet meer slapen; maar 'k was nog te klein
om over 't hekje van mijn ledikant
te klimmen. – Buiten, in de zonneschijn,
hield een merel boven op een gootrand
zijn mededingers zingend op afstand;
er waren grenzen aan zijn broedterrein.

'k Wist niet waarom de zwarte vogel froot;
voor mij had hij een muzikaal moment,
maar dan urenlang. – Ik was wel gewend
het papier te bewerken met potlood,
maar hechtte aan zelfbeperking geen belang.
Nu had 'k geen keus dan keutel en behang.

VAMPIER

Mijn broer en ik deelden de kamer samen.
Maar 't bed was 't mijne, hij sliep in de hall;
stipte ik dat fijntjes aan, dan werd hij dol
van drift, krabde en beet, want woorden kwamen
nog schaars over zijn lippen. 'k Moest me schamen
maar deed het niet: zodra de maat me vol
leek ging ik, van verontwaardiging bol,
bij moeder 'n Draculaverhaal uitkramen.

Toen mijn broer werd geboren was ik twee.
Ik weet het nog: ik mocht met vader mee
naar de kliniek. Moeder verschijnt uit 't niets,
maar of 'k mijn broer gezien heb weet ik niet,
want hoe 'k het mijn herinn'ring ook verbied,
ik kijk tegen een muur, met crucifix.

VAN HEUTSZ-MONUMENT

Koop'ren zonsopkomst, hoog boven mijn hoofd.
Marmer beneden, in 't kabbelend water.
Trapjes onder de arcaden, 't geklater
kun je nog horen hier, 't geluid verdooft
en scherpt de zinnen, ik hoor al geschater
uit jonge kelen, deze dag belooft
schuimend plezier, en een ijsje, uitgelooft
aan 't gehoorzaam kleinkind, twintig jaar later.

In de avond moet ik mee naar het bureau.
Na uren wachten volgt er een verhoor.
Men houdt mij vast, maar zegt mij niet waarvoor.
's Ochtends naar huis per politieauto.
Een marm'ren leeuw was van een klauw beroofd.
Maar ik had haar gehoorzaamheid beloofd.

OVER DE RAND

Op de trottoirband bleef ik stokstijf staan.
Mijn hand wachtte in de lucht op die van oma:
ze was langzaam, maar in de dialectica
van 't links, rechts, en ten slotte simultaan
uitkijken zeer doorkneed. Er kwam niets aan.
Bij 't oversteken kon ik al bijna
mezelf zien lopen in de ruit van Vana:
'k zag duid'lijk oma's hoed op en neer gaan.

Een straat door, en we kwamen bij een brug;
daarachter was 't Zandland. De straat werd smal
en voorlopig, de stad achter mijn rug
drong op, links en rechts van oma's tuin al
zand, weg en parkeerterrein in petto;
hoe kom ik daar niet onder een auto?

OP BLOTE KNIEËN

Na 't Zandland kwamen we aan 't Zwarte Paadje.
Rechts was een wand wit bladderende planken;
witte mensen zaten op witte banken
rond een oranje veld, zag 'k door een gaatje.
Links was de sloot, het kroos stond blaadje aan blaadje.
Het groene pad, hoorde ik, had mij in stank en
modder verdronken; 'k mocht de hemel danken
dat ik behouden was, in oma's straatje.

'k Zag 't Zwarte Paadje als een sintelbaan,
sprintte tot Boonders' hek, en wachtte aan
de slootkant in 't gras. Oma, boos en moe,
greep me aan mijn arm, trok me ruw naar zich toe.
'k Verlaat haar pad nooit meer, als relikwie
bewaars ik een sinteltje in mijn knie.

HYOSCYAMUS NIGER

Bij tuinder Boonders rook het altijd raar.
Er stonden bloemen met vergift'ge bessen;
er was een kind, dat om haar dorst te lessen
er eens van had gegeten, een paar maar,
en even later werd ze al vrees'lijk naar,
haar maag moest leeggepompt... In oma's lessen,
hoe wijs ook, had ik nu niet veel interesse:
achter de bessen stond hun eigenaar.

Daar kwam hij, mijn haren rezen te berge.
Hij was in 't zwart, en zo krom als zijn pijpje.
Ik trachtte me achter oma te verbergen,
maar hij kwam dichterbij, en knarste: 'k Grijp je,'
verder verstond ik 't niet. Oma legde uit,
hij had gewaarschuwd voor het bilzekruid.

NOTRE-DAME DE PARIS

Hing die wolk stil, en viel de kathedraal?
'k Was niet op mijn gemak op vaders schouders;
hij zette me op straat, en zei: de bouwers
der kerk hadden in hun versteende taal
voorgoed gebeiteld Gods proces-verbaal,
van Adam en Eva, zond'ge voorouders,
tot op de dag des oordeels, met voor houders
van 'n aflaatbrief toegang rechts aan de zaal.

'k Begreep het wel: de toren viel niet om.
't Zou ook niet kunnen merkte ik, want rondom
het klokkenhuis zag 'k kleine mensjes lopen.
Om daar te komen moest je een kaartje kopen,
maar daarvoor stond de port'monnee niet open:
geen cent ging naar Rome – 'k wist niet waarom.

RAMP

Ik had een eigen zadel, op de stang.
'k Zat liever daar dan achter op de fiets,
want voor kon 'k uitkijken, achter zag 'k niets,
behalve vaders jas, waaraan 'k me, bang
te vallen, met twee handen vasthield; iets
wat voor niet hoefde. – 'k Zat voorop, maar lang
duurde het niet, of 'k viel toch: het bedwang
van 't stuur was vader even kwijt, er blies

een stormwind over de Marathonweg.
'k Rolde over de kinderhoofdjes, en eer
'k het wist was 'k aan de overkant. 't Verkeer
was weggebleven van die lange, rech-
te weg, die februariochtend. 'k Zeg
(ik hoor het nog): naar school wil 'k nu niet meer.

FORFICULA AURICULARIA

De oorwormen zaten onder het zand.
Ze deden niets, juf had het zelf gezegd;
maar Cor had later 't verschil uitgelegd:
met oorwormen was er niets aan de hand,
maar de orenkruiper was een and're klant,
die droeg zijn omineuze naam met recht.
De zandbak heb ik mij die dag ontzegd;
Cor speelde een heldenrol, zag 'k van de kant.

Thuis maakte ik voor het eerst een aquarel.
Een zon, een vliegmachine en een vrachtwagen,
bij KOR in eigendom. Men trachtte wel
mijn vriends gezag met boeken te ondermijnen;
maar orenkruipers konden 'm niet verlagen
in mijn ogen, opblikkend in de zijne.

MET DE VINGER ERBIJ

Ik leerde de letters van schuurpapier.
Het ging op het gevoel, niet op het oog:
terwijl mijn vinger op en neer bewoog
langs lange *f*, met behoedzame zwier
om niet aan 't einde van een spitse boog
op 't gladde uit te glijden, mocht geen kier
mijn blik verraden. Want wie 't op papier
niet in zijn vingers had, zat mooi omhoog!

Mijn beste vriend is een analfabeet.
Ik besepte zijn minderwaardigheid
toen Juffrouw Troeder ter gelegenheid
van 't alle-letters-kennen 't voorstel deed
naar 'n grotere tafel over te gaan.
Want zonder Floris wil ik daar niet aan.